

การศึกษาเชิงคติชนวิทยา : การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในเขตอำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ

**A Study of Folklore: A Determinant of Names of the Canals
and Villages in Bangplee District, Samutprakarn Province**

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ปีการศึกษา 2554

ชื่อเรื่อง	การศึกษาเชิงคติชนวิทยา : การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ผู้วิจัย	พรรณศิริ แจ่มอรุณ วุฒิพงษ์ ทองก้อน และกชพร ขวัญทอง
สถาบัน	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ปีที่พิมพ์	พ.ศ. 2557
สถานที่พิมพ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
แหล่งที่เก็บรายงานฉบับสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
จำนวนหน้างานวิจัย	263 หน้า
คำสำคัญ	คลอง บ้าน
ลิขสิทธิ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นศึกษาจากการลงภาคสนาม และเอกสารเป็นสำคัญ โดยมีความมุ่งหมายให้ทราบถึงความเป็นมาของชื่อคลองและหมู่บ้านริมคลองในอดีตของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งบทบาทและความสำคัญของคลอง และหมู่บ้านริมคลองที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้สูงอายุ ผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และพระภิกษุ รวมทั้งการสังเกตลักษณะทางกายภาพของสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิจัยพบว่า ชื่อคลองและชื่อหมู่บ้านริมคลอง ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่ตั้งชื่อตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ ตั้งชื่อตามบุคคลและตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น คลองในอดีตเป็นแหล่งทำกิน เช่น ทำประมง เลี้ยงสัตว์น้ำ และอาศัยเป็นเส้นทางคมนาคมไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน ส่งผลถึงการอพยพเข้ามาของคนในพื้นที่ต่างๆ ในอำเภอบางพลีจนเกิดเป็นหมู่บ้านภายใต้วิถีชีวิตแบบสังคมชวานา ปัจจุบันเมื่ออำเภอบางพลีพัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรม มีลักษณะของเมืองกึ่งชนบท บางพื้นที่คลองหลายสายไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เพราะคนส่วนใหญ่สัญจรทางบกแล้วทำให้คนไม่ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับคลองจนอาจกลายเป็นพื้นที่รับน้ำเสียและอาจคืนเงินไป ดังนั้นแนวโน้มที่มาของชื่อคลองในอนาคตอาจจะไม่มีใครทราบที่มา อย่างไรก็ตามหากจะพลิกฟื้นคลองให้กลับคืน ต้องอาศัยภาครัฐสนับสนุน ชี้นำและประสานไปยังภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญคือความร่วมมือจากผู้ที่อยู่อาศัยริมคลอง ในการรณรงค์หรือฟื้นฟูประวัติศาสตร์พร้อมกับการสร้างสุขภาวะแวดล้อมของคลองและบริเวณโดยรอบให้ดีขึ้น

Research Title: A Study of Folklore: A Determinant of Names of the Canals and Villages in Bangplee District, Samutprakarn Province

Researchers: Phansiri Jamaroon, Wuthipong Thongkon, and Kodchaporn Kwanthong

Institution: Huachiew Chalermprakiet University

Year of Publication: 2014

Publisher : Huachiew Chalermprakiet University

Sources: Huachiew Chalermprakiet University

No. of pages 263 pages

Key words: canals, villages

Copyright : Huachiew Chalermprakiet University

Abstract

This study is a qualitative research mainly emphasizing on fieldworks and documents. It is aimed at finding out how the names of the canals and villages along them are determined, including the roles of the canals and villages which have been changing from the past to the present time. This is done through the interviews and the talks with the elderly, the scholars, the leaders, and the monks in the districts. Moreover, observation of the external physical image of relevant places around the districts is also added.

It is found that the names of the canals and villages in Bangplee district, Samutprakarn, are mainly determined by the natural environment surrounding the area, natural resources, its people and their beliefs. In the past, the canals were the places for people in the districts to earn their living: fisheries, fish farms, growing water plants, and travelling by boat from village to village, which resulted in the immigration of people from other areas, forming villages of farmers and fishermen. At present, Bangplee district has been changing a lot. It has been urbanized, becoming an industrial area, having more streets, factories, etc. rather than countryside. Many canals cannot be used for travelling any more because most people travel on land, and they are not interested in using them as a means of transportation. People do not consider them significant, and at present, they have become the area for flooding, and gradually become shallow. Because of these reasons, in the future, the people tend not to know about the origin of some canals. However, the renovation of the canals can be done by the supports from the government and the cooperation of relevant sectors, especially the people living along the canals to help make them a better and sustainable environment.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ขอขอบคุณอาจารย์พูล เหมือนศาสตร์ อาจารย์สุบิน โปธิประสิทธิ์ นักวิชาการท้องถิ่นที่ให้ความรู้และข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ธงชัย หงษ์จรรย์ อาจารย์กุลปรีชา บุญเฉลียว อาจารย์เกวณีน บุญเฉลียว อาจารย์ประจวบ พูลเจริญ และอาจารย์จินตนา เสริมกล้า ที่ได้กรุณาพาคณะผู้วิจัยลงพื้นที่และประสานงานกับผู้รู้ในท้องถิ่น

ขอขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกท่านซึ่งเป็นผู้ฝากความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ ไว้ในงานวิจัยเพื่อเป็นข้อมูล เอกสาร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางพลี ซึ่งคณะผู้วิจัย ขอกราบคารวะด้วยความเคารพในภูมิปัญญาและความรู้ที่มีอยู่ในตัวท่านทุกคน ซึ่งขอฝากชื่อไว้ใน ภาคผนวกท้ายเล่ม

ขอขอบคุณ กมลวรรณ จันทร์โสม ที่ได้ร่วมถอดเทปข้อมูลทั้งหมดในการสัมภาษณ์ ขอขอบคุณ คุณมธุพนธ์ รัตนะ ที่ได้ช่วยจัดพิมพ์งานวิจัยจนเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ ขอขอบคุณ คุณมธุรส แซ่เตีย สำหรับภาพแผนที่คลองต่างๆ ที่ปรากฏในงานวิจัย

ขอกราบคารวะแด่ดวงวิญญาณของผู้รู้ที่ได้ให้ข้อมูลไว้ก่อนที่จะจากไป อาทิ กำนัน จีรศักดิ์ แก้วโบราณ และคุณลุงพุด ภูษุขสาริกา

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ให้ทุนอุดหนุนสำหรับการวิจัยใน ครั้งนี้

อย่างไรก็ตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อาจจะไม่สมบูรณ์นักเนื่องจากเป็น งานค้นคว้าที่มาของเรื่องราวในอดีต ซึ่งหากในภายหลังกู้สนใจและผู้รู้ ตลอดจนนักวิชาการแขนง ต่าง ๆ ที่ได้อ่าน แล้วเห็นว่ามีข้อมูลอะไรที่จะพึงเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อเรื่องที่ศึกษาแล้ว ผู้วิจัยยินดีน้อมรับคำแนะนำ และหากข้อมูลที่ค้นพบเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและวงวิชาการ ผู้วิจัย ขอมอบเป็นเครื่องคารวะบูชาแด่ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อบรมสั่งสอน ตลอดจนขอขอบคุณ ประชาชนท้องถิ่น และผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน แก่คณะผู้วิจัยที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราว ต่าง ๆ จนทำให้งานวิจัย ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัย